

УДК 658.511.3

DOI: <https://doi.org/10.32782/business-navigator.77-37>

Крупельницька І.Г.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку та оподаткування
*Вінницький торговельно-економічний інститут
Державного торговельно-економічного університету*

Євась Т.В.

старший викладач кафедри економіки та менеджменту
Вінницький інститут університету «Україна»

Krupelnytska Iryna

Candidate of Economic Sciences, Docent,
Associate Professor of the Department of Accounting and Taxation
*Vinnitsia Institute of Trade and Economics of
State University of Trade and Economics*

Evas Tetiana

Senior Lecturer at the Department of Economics and Management,
Vinnitsia Institute of the University of 'Ukraine'

ОРГАНІЗАЦІЯ ОПЕРАТИВНОГО ОБЛІКУ НА ПРИКЛАДІ ТОРГОВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА

ORGANISATION OF OPERATIONAL ACCOUNTING ON THE EXAMPLE OF A TRADING COMPANY

У статті розглянуто основні моменти щодо організації оперативного обліку товарами на торговельному підприємстві, дана характеристика основних функцій управління і визначено завдання для якісного управління в оптовій та роздрібній торгівлі. Проаналізовано способи ефективного управління, дано їх аналіз щодо результатів застосування. Зазначено, що якісна система управління не можлива без професійно організованого контролю, який має бути зовнішнім і внутрішньогосподарським. Розглядається необхідність зовнішнього контролю, аналізуються порядок, методи та підходи його виконання. Аудит товарів для торговельного підприємства поділяється на дві частини, де розглядається активність торговельного підприємства про виконанні процедур аудиту. Також детально розглянуто методи та прийоми аудиту, які мають прикладний характер і можуть бути використані як аудиторами, так і внутрішнім контролем підприємства.

Ключові слова: оперативний облік, управління товарами, внутрішній контроль, аудит, торговельне підприємство.

The article considers main points of organisation of operational accounting of goods at a trade enterprise, characterises main functions of management and identifies tasks for qualitative management in wholesale and retail trade. The methods of effective management are analysed, their analysis of the results of application is given. It is noted that a quality management system is not possible without professionally organised control, which should be external and internal. The article considers the need for external control, analyses the procedure, methods and approaches to its implementation. The audit of goods for a trade enterprise is divided into two parts, where the activity of a trade enterprise in performing audit procedures is considered. It also describes in detail the audit methods and techniques that are of an applied nature and can be used by both auditors and internal control of the enterprise. Internal control of trading operations should be carried out both through preventive, current and subsequent control measures. As part of the ongoing internal control, procedures should be carried out to verify: the accuracy of inventory classification, compliance with the requirements and places of storage, the level of customer service quality, the degree of effectiveness of product positioning and presentation to customers, the relevance and completeness of the reflection of receipt and sale of goods in the accounting system. The most important requirement for effective operational management of a retailer is the availability of useful and timely information for making optimal management decisions. With regard to the retailer's activities, information can be considered as properly processed data on issues of interest to the retailer and serving as a basis for making a decision. The methods, techniques, and procedures of internal control may be the same as those of external control. Effective management of the product range allows a retailer to reduce the number of lost sales due to the lack of necessary goods, speed up sales, reduce the number of surplus goods, reduce the risk of writing off goods due to expiry, minimise the overall costs associated with inventory.

Keywords: operational accounting, goods management, internal control, audit, trading company.

Постановка проблеми. На сьогодні в суспільстві відчутно дефіцит на публікації інструктивного (прикладного) характеру на основі наукових досліджень, стосовно організації операційного обліку на підприємстві. Найбільш відчувається потреба в критичному підході до існуючих практик, щодо впровадження управлінського обліку, оновлення методичного матеріалу, впровадження нових напрацювань. Сучасному бізнесу потрібні конкретні рекомендації для забезпечення якісного контролю, ефективного аналізу і продуктивного планування. Отже, потрібен виклик сталим парадигмам, що і визначає актуальність теми дослідження. Суспільство потребує активізацію основних питань управління товарами і актуального обговорення теми в сучасних публікаціях вчених і практиків. Прикладний характер публікацій і практична апробацію на реальних підприємствах, особливо важливі для молодого чи релокованого бізнесу, що має забезпечити базис їх сталого успішного розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз сучасних публікацій виявив певну проблему з приводу того, що в публікаціях останніх років відсутні конкретні методики, які можна і доречно застосувати на практиці, для забезпечення якісної, професійної належної системи внутрішнього контролю для завдань операційного обліку. Це не означає, що методик не існує, але вони не відповідають сучасним запитам і потребують ребредингу. По результатами дослідження науково-нормативної літератури, періодичних видань зокрема [1–5], з'ясовано, що певні теоретичні і практичні аспекти у цьому напрямі розглянуто у працях таких вчених та практиків, як С.Ф. Голов, Ф.Ф. Бутинець, Є.В. Калюга, З.В. Гуцайлюк, М.В. Кужельний, О.А. Петрик, М.С. Пушкар, Н.М. Ткаченко, Б.Ф. Усач, П.Я. Хомин, але як правило, це люди з великим досвідом і достатньо поважного фаху. Наприклад наукова робота І.В. Любезної висвітлює сучасні ринкові відносини, що зумовлюють формування нових підходів до системи управління фінансово-господарською діяльністю. Постановка завдання для внутрішньогосподарського обліку, методика його впровадження залишається актуальною і потребує деталізації, щодо проведення самого контролю, його забезпечення, аналізу результатів та інше [1].

Формулювання завдання дослідження. Метою статті є формування сучасної методики організації оперативного обліку за основними функціями управління: організація, контроль, планування, на основі поставленого завдання – сформулювати сутність і стратегію операційного обліку товарів в сучасних умовах управління.

Виклад основного матеріалу дослідження. Оперативний облік включає управління товарними запасами, товарною номенклатурою, зберіганням товарів, логістичними процесами та рухом товарів на складах. Основними функціями управління товарами є планування, організація та контроль зберігання і продажу товарних запасів. Основна мета організації оперативного обліку товарами в роздрібній торгівлі – забезпечити планомірне і безперебійне постачання товарів кінцевим споживачам і компаніям [1].

Оперативне управління товарними запасами має чітко визначені цілі: Підвищення прибутковості та прискорення оборотності залученого капіталу. Для досягнення цієї мети в процесі управління за-

сами завжди вирішуються такі завдання:

- постановка цілей управління, аналіз запасів;
- оперативний облік і контроль запасів;
- здійснення економічних, організаційних і технічних заходів щодо формування та регулювання запасів і підтримання їх на оптимальному рівні (у певній відповідності з обсягом і структурою продажів) [2, с. 266].

У будь-якій галузі операційний облік товарними запасами ритейлера є одним з найважливіших етапів ведення успішного бізнесу та створення конкурентоспроможної продукції. Враховуючи постійну нестачу вільних грошових коштів та певні проблеми зі своєчасною оплатою постачальникам, з якими стикаються ритейлери, товарні запаси є важливим внутрішнім джерелом додаткових резервів та нових ресурсів [2, с. 112].

Управління товарами спрямовано до того, що кожна позиція в асортименті має обліковуватись окремо на основі систематичного аналізу попиту клієнтів.

Система управління оптовими товарами включає в себе і такі завдання: зниження (оптимізація) рівня товарних запасів, збільшення їх оборотності, амортизацію (уцінка) запасів і визначення потреби в запасах. Зниження рівня запасів є одним з ефективних важелів управління запасами для підприємств роздрібної торгівлі. Цей напрям управління передбачає скорочення асортименту товарів, усунення нерентабельних і неліквідних позицій та встановлення кількісного ліміту для забезпечення надійності частих оптових поставок.

Не менш ефективним способом управління є підвищення рівня запасів, тобто контроль рівня запасів, встановлення норм запасів та створення ефективних умов закупівель, які забезпечують досягнення поставлених цілей. Для створення ефективної системи операційного обліку запасами важливо здійснювати моніторинг управління запасами та відстежувати інформацію за наступними показниками: товарообіг, зміни в товарообігу відповідно до сезонного попиту, запаси в кількості та днях, моніторинг поставок товарів та бухгалтерський облік [3, с. 56].

Управління асортиментом є важливою частиною товарного менеджменту в роздрібних компаніях. Під управлінням асортиментом у слід розуміти сукупність взаємопов'язаних видів діяльності, а саме: науково-технічну та проектно-конструкторську діяльність, комплексні маркетингові дослідження, організацію збуту, сервісне обслуговування, рекламу та стимулювання попиту. Питання полягає в складності поєднання всіх цих елементів для досягнення кінцевої мети - оптимізації асортименту продукції відповідно до стратегічних цілей компанії. Якщо ця мета не буде досягнута, компанія може почати включати в свій асортимент товари, які призначені для внутрішніх підрозділів компанії, а не для споживача [4, с. 37]. Ефективне операційне управління товарними запасами дозволяє ритейлеру:

- зменшити втрати через відсутність необхідних товарів;
- прискорити продажі;
- зменшити надлишки товарів;
- знизити ризик списання товарів через закінчення терміну придатності;
- мінімізувати загальні витрати на запаси.

Управління потоками – один з найважливіших елементів системи операційного обліку. Воно базується

на принципах оптимізації та економіко-математичного моделювання і є найважливішим інструментом утримання і розширення частки товарного ринку, ключовим фактором підвищення конкурентоспроможності компанії. Статичний потік товарів у вигляді запасів є основним джерелом поповнення оборотних активів через отриманий дохід від продажів і являє собою головну проблему щоденного, постійного контролю [5, с. 112].

Управління товарними потоками підприємств роздрібною торгівлі має значний вплив, в цілому, на ефективність логістичних систем учасників ринку. З одного боку, дефіцит товарів може призвести до значних збитків або втрати частки ринку, а з іншого – надлишок товарів на складах призводить до їх псування та неефективного вкладення оборотних коштів компанії [6].

Управління запасами означає здатність задовольняти потреби клієнтів і споживачів. Якщо оперативний облік запасами здійснюється відповідно до цих вимог, воно вважається ефективним і результативним [6].

Ключовим елементом якісного управління товарними операціями є створення відповідного корпоративного підрозділу. Це незалежна структура, яка інтенсифікує роботу в разі необхідності та доцільності (наприклад, для ритейлерів з віддаленим розташуванням та розгалуженою мережею структурних підрозділів). До завдань відділу операційного обліку товарних запасів входить: визначення поточного попиту на товарні групи та асортименти; обробка запасів з урахуванням кількісних та якісних характеристик окремих товарних позицій; підготовка та своєчасна передача замовлень на товари відповідного асортименту постачальникам; отримання товарів від постачальників; проведення вхідного контролю товарів; забезпечення належного зберігання товарів; відпуск товарів на склади; проведення лабораторних та пакувальних робіт; ведення обліку та складання звітності про рух товарів [7, с. 231].

Контроль за товарними операціями торговельного підприємства може здійснюватися за допомогою:

- зовнішнього контролю;
- внутрішнього контролю.

Зовнішній та внутрішній контроль діяльності торговельного підприємства відрізняються в організаційному плані.

Що стосується зовнішнього аудиту на замовлення компанії, то він проводиться тоді, коли виникає відповідна потреба. Така потреба може виникнути у разі:

- порушення платіжної дисципліни, показників діяльності та погіршення фінансового стану товариства;
- визначення необхідності зовнішнього контролю на вимогу засновників товариства, акціонерів товариства, кредиторів товариства, керівництва товариства. Зовнішній контроль здійснюється у формі аудиту. Згідно з чинним законодавством. Аудит – це висловлення високопрофесійних фахівців (аудиторів) думки (впевненості) про достовірність фінансової звітності підприємства. Аудит товарів, торговельного підприємства – це надання незалежної та компетентної думки про достовірність фінансової звітності підприємства щодо показників і результатів товарних операцій підприємства.

Аудит товарних операцій включає підготовчі процедури до його проведення, до яких належать наступні організаційні моменти:

- вибір аудиторської організації для запрошення її до проведення аудиту товарних операцій;

- підготовка листа-запиту на проведення аудиту товарних операцій та направлення його потенційному аудиту;

- отримання листа-відповіді на проведення аудиту товарних операцій;

- проведення договірних переговорів, підготовка та укладення договору на проведення аудиту.

Друга частина підготовчих процедур до проведення аудиту товарних операцій зовнішнім незалежним органом (аудиторською організацією) – не потребує активної участі підприємства.

Друга частина підготовчих процедур включає низку заходів, які значною мірою визначають ефективність контролю:

- ознайомлення з діяльністю підприємства-замовника аудиту;

- вивчення будь-яких попередніх аудиторських звітів, актів перевірки;

- ознайомлення з організаційною структурою підприємства;

- ознайомлення з бухгалтерською документацією підприємства;

- формування первинних висновків щодо системи управління підприємством;

- вивчення системи бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю підприємства;

- визначення порогу суттєвості помилок в товарних операціях;

- визначення рівня ризику аудиту товарних операцій;

- визначення порогу суттєвості помилок в товарних операціях;

- визначення рівня ризику аудиту товарних операцій;

- визначення найважливіших об'єктів тестування;

- формування аудиторської групи;

- визначення тривалості іспиту та часу, необхідного екзаменаторам;

- визначення планів роботи аудиторів;

- зведення відомостей до плану перевірки товарної діяльності торговельного підприємства;

- визначення основних методик тестування та методів контролю для кожного обраного об'єкта;

- складання програми аудиту товарної діяльності підприємства, тощо.

У рамках перевірки закупівельної діяльності торговельного підприємства доцільно перевірити достовірність даних про забезпеченість торговельного підприємства запасами сировини. Для цього можна провести контрольне порівняння з постачальником. Для перевірки надходження товарно-матеріальних цінностей використовується вибірковий метод, шляхом зіставлення інформації про реалізацію товарів підприємством-постачальником та інформації про закупівлю товарів торговельним підприємством. Для визначення рівня якості системи документування товарних операцій перевіряється методика збирання та зберігання та накопичення первинних документів. При цьому перевіряється правильність документів і достовірність наведених у них даних. Для контролю за правильністю оформлення проводиться порівняння виданих підприємством документів з нормами, встановленими чин-

ним законодавством, зокрема для даної групи товарів.

Для контролю достовірності інформації, що відображається в документах, проводиться перевірка шляхом: перерахунку відображених у них показників; зіставлення зазначених показників у різних документах на різних етапах руху товарів в рамках товарних операцій; фактичне підтвердження кількісно-вартісного стану товарів за допомогою інструменту інвентаризації. Підприємствами торгівлі, в рамках проведення експертизи достовірності визначення первісної вартості товарів, проводиться перевірка документів про витрати, які згідно з інформацією в бухгалтерській звітності включаються до складу первісної вартості товарних запасів. Враховуючи те, що товари ритейла відображаються в балансі за цінами реалізації, за якими вони реалізуються покупцям у роздрібній мережі, методика розрахунку націнки на запаси та визначення фактичних націнок в відповідності Методичним вимогам також підлягають перевірці. Цей контроль здійснюється шляхом перерахунку ставки і величини торгової націнки. За допомогою таких методик можна визначити, чи правильно визначена вартість інвентаризації товарів, за якою вони обліковуються та відображаються на балансі підприємства.

Контролю підлягають умови зберігання товарно-матеріальних цінностей. Оскільки товари, що продаються в магазині, можуть бути специфічними, їх зберігання повинно відповідати певним умовам. Слід зазначити, що контроль за зберіганням товарних запасів доцільніше здійснювати в рамках внутрішнього контролю, який забезпечує поточний контроль за діяльністю підприємства та можливість застосування коригувальних заходів, спрямованих на своєчасне усунення виявлених недоліків, які сприяють збитку.

Під час контролю за станом зберігання товарів звертається увага на наявність маркування на всіх шафах і ящиках, інших пристроях і місцях зберігання товарної продукції. Маркування здійснюється шляхом написання найменувань груп товарів. Перевірці підлягає вміст таких складів та їх відповідність встановленим групам складів товарів. Контролю підлягає також зберігання певних товарів, які потребують особливого температурно-вологісного режиму. Для зберігання слід використовувати спеціальні холодильні камери. У рамках перевірки зберігання таких товарів встановлюється чи всі товари зберігаються відповідно до інструкцій. У рамках процедури контролю також визначається наявність у підприємства ліцензій на торгівлю спеціальними групами товарів.

Перевіряється облік товарів та призначення осіб, відповідальних за його зберігання. В рамках контролю втрат визначається достовірність розміру отриманого збитку і правильність його відображення на рахунках бухгалтерського обліку: в межах норм природного збитку – на рахунку 2822 і понад норму – на рахунку 947. Також необхідно контролювати достовірність відомостей по рахунках бухгалтерського обліку товарно-матеріальних цінностей. При аудиті реалізації товарно-матеріальних цінностей перевірка здійснюється шляхом проведення контрольної звірки або контрольної закупівлі, що дає змогу встановити:

– реалізацію всіх товарно-матеріальних цінностей підприємства з використанням касового апарату;

– реалізація всіх товарів за встановленими відпускними цінами;

– відсутність товарно-матеріальних цінностей, доступних для продажу, які не обліковуються на підприємстві.

Результати аудиту дозволяють підтвердити або поставити під сумнів інформацію, відображену у звітності підприємства і пов'язану з обігом товарів. Зазначені результати є базою для оперативного обліку.

Внутрішній контроль за діяльністю торгових компаній і їх товарними операціями важливіший за зовнішній контроль. Його важливість пояснюється постійним потоком поставок товарів, що вимагає постійного контролю. Подальший контроль, проведений під час аудиту, може бути неефективним через те, що компанія може вже зазнати збитків, які вже не можуть бути відшкодовані. Система внутрішнього контролю складається з комплексу заходів, спрямованих на виявлення та усунення операційних, фінансових та інших ризиків, які можуть призвести до погіршення фінансового стану або репутації та призвести до погіршення основних показників і вартості компанії в цілому [9].

Внутрішній контроль торговельних операцій повинен здійснюватися як за допомогою профілактичних, так і поточних і наступних заходів контролю. Профілактичні заходи контролю включають виконання процедур щодо запобігання правопорушенням, зокрема консультації з працівниками підприємства, розробка внутрішніх документів, що регламентують рух товарів, чіткий розподіл обов'язків усіх працівників торговельної мережі тощо. У рамках постійного внутрішнього контролю слід проводити процедури для перевірки:

– точності класифікації товарних запасів;
– дотримання вимог і місць їх зберігання;
– рівень якості обслуговування клієнтів;
– ступінь ефективності позиціонування товару та його презентації покупцям;

– актуальність і повнота відображення надходження і реалізації товарів в системі бухгалтерського обліку.

Ефективне управління товарним асортиментом дозволяє торговому підприємству:

– зменшити кількість втрачених продажів через відсутність необхідних товарів;
– прискорити продажі;
– зменшити надлишки товарів;
– знизити ризик списання товару через закінчення терміну придатності;

– мінімізувати загальні витрати, пов'язані з інвентаризацією [10].

Найважливішою вимогою ефективного оперативного управління торговим підприємством є наявність корисної та своєчасної інформації для прийняття оптимальних управлінських рішень. Що стосується діяльності ритейлера, то інформацією можна вважати належним чином оброблені дані з питань, що становлять інтерес для нього і є підставою для прийняття відповідного рішення. Методи, прийоми, процедури внутрішнього контролю можуть бути тіж самі, що і при зовнішньому контролі.

Висновки. Перевірена і підтверджена інформація слугує для встановлення прямих і зворотних зв'язків між суб'єктом, об'єктом та іншими елементами сис-

теми управління і середовищем діяльності торговельного підприємства, що є основою для визначення такої інформації як важливого інструменту управління. Інформація, що генерується в оперативному обліку і слугує основою для прийняття управлінських рішень, може бути охарактеризована як важлива частина механізму прийняття управлінських рішень, а отже, і всієї системи управління. Ми розглянули деякі питання, пов'язані з організацією оперативного обліку товарів на підприємстві роздрібною торгівлі. В ході дослідження сформовано ключові питання операційного

обліку, запропоновано методіку перевірки і підтвердження важливої інформації для якісного забезпечення системи управління. Тема потребує подальших досліджень та сучасного підходу до всіх складових що забезпечують ефективну організацію оперативного обліку торговельного підприємства. Створення ефективної системи інформаційного забезпечення є необхідною умовою для правильної та своєчасної оцінки прибутковості та фінансової стійкості підприємства, а також для прийняття ефективних рішень в процесі управління підприємством.

Список використаних джерел:

1. Любезна І.В. Облік і внутрішньогосподарський контроль матеріальних запасів: дис. канд. екон. наук: 08.00.09 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит»; Тернопільський нац. економ. ун-т. Тернопіль, 2009. 226с.
2. Апопій В.В., Мішук І.П., Ребицький В.М., Рудницький С.І. Організація торгівлі: підруч. 3-тє вид. Київ, 2009. 632 с.
3. Небава М.І. Економіка та організація виробничої діяльності підприємства : навчальний посібник. ВНТУ, 2012. 117 с.
4. Посилкіна О.В. Дослідження сучасних трендів дистрибуції та управління запасами у фармації. Київ: Х. : НТМТ, 2012. № 5(25). 56 с.
5. Любезна І.В. Облік і внутрішньогосподарський контроль матеріальних запасів. *Бухгалтерський облік, аналіз та аудит*. Тернопіль, 2010. 226 с.
6. Кудирко О.М. Управління товарними операціями підприємств оптової торгівлі фармацевтичної галузі. *Інфраструктура ринку*. 2019. № 30. С. 509–514. URL: <http://www.market-infr.od.ua/uk/30-2019> (дата звернення: 20.11.2024).
7. Тарасова Т.О. Обліково-аналітичне забезпечення управління сталим розвитком підприємств торгівлі. Харків, 2017. 492 с.
8. Немченко А.С., Назаркіна В.М., Гудзенко О.П. Організація та економіка фармації. Ч. 2. Системи обліку в фармації : нац. підруч. для студ. вищ. навч. закл. Харків : НФаУ : Золоті сторінки, 2016. 416 с.
9. Медвідь Л.Г., Хариневич-Яворська Д.О. Організаційно-методичні аспекти внутрішнього контролю діяльності торговельних підприємств у конкурентному середовищі. *Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка»*. Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет. 2014. № 11. С. 348–367.
10. Кудирко О.М. та ін. Обліково-аналітичне забезпечення в системі управління товарними операціями підприємства: Монографія. Agenda Publishing House Ltd, London, United Kingdom, 2022. 136 с. URL: <https://ir.vtei.edu.ua/g.php?fname=27605.pdf> (дата звернення: 19.11.2024).

References:

1. Liubezna I. V. (2009) *Oblik i vnutrishnohospodarskyi kontrol materialnykh zapasiv* [Accounting and internal control of inventories]: dys. kand. ekon. nauk: 08.00.09 «Bukhhalterskyi oblik, analiz ta audyt»; Ternopil'skyi nats. ekonom. un-t. Ternopil, 226 p.
2. Apoyii V. V., Mishchuk I. P., Rebytskyi V. M., Rudnytskyi S. I. (2009) *Orhanizatsiia torhivli* [Trade organisation]: pidruch. 3-tie vyd. Kyiv, 632 p.
3. Nebava M. I. (2012) *Ekonomika ta orhanizatsiia vyrobnychoi diialnosti pidprijemstva* [Economics and organisation of production activity of the enterprise]: navchalnyi posibnyk. VNTU, 117 p.
4. Posylkina O. V. (2012) *Doslidzhennia suchasnykh trendiv dystryb'utsii ta upravlinnia zapasamy u farmatsii* [Research on current trends in distribution and inventory management in pharmacy]. Kyiv: Kharkiv : NTMT. No. 5(25). 56 p.
5. Liubezna I. V. (2010) *Oblik i vnutrishnohospodarskyi kontrol materialnykh zapasiv* [Accounting and internal control of inventories]. *Bukhhalterskyi oblik, analiz ta audyt*. Ternopil, 226 p.
6. Kudyрко O. M. (2019) *Upravlinnia tovarnymy operatsiiamy pidprijemstv optovoi torhivli farmatsevtichnoi haluzi* [Management of commodity operations of wholesale trade enterprises of the pharmaceutical industry]. *Infrastruktura rynku*, no. 30, pp. 509–514. Available at: <http://www.market-infr.od.ua/uk/30-2019> (accessed November 20, 2024).
7. Tarasova T. O. (2017) *Oblikovo-analitychne zabezpechennia upravlinnia stalym rozvytkom pidprijemstv torhivli* [Accounting and analytical support for managing sustainable development of trade enterprises]. Kharkiv, 492 p.
8. Nemchenko A. S., Nazarkina V. M., Hudzenko O. P. (2016) *Orhanizatsiia ta ekonomika farmatsii. Ch. 2. Systemy obliku v farmatsii* [Organisation and economics of pharmacy. Part 2. Accounting systems in pharmacy]: nats. pidruch. dlia stud. vyshch. navch. zakl. Kharkiv : NFAU : Zoloti storinky, 416 p.
9. Medvid L. H., Kharynovych-Iavorska D. O. (2014) *Orhanizatsiino-metodychni aspekty vnutrishnoho kontroliu diialnosti torhovelynykh pidprijemstv u konkurentnomu seredovyshchi*. [Organisational and methodological aspects of internal control of trade enterprises in a competitive environment]. *Elektronne naukowe fakhove vydannia «Efektivna ekonomika»*. Dnipropetrovskyi derzhavnyi ahrarno-ekonomichnyi universytet. No. 11, pp. 348–367.
10. Kudyрко O. M. ta in. (2022) *Oblikovo-analitychne zabezpechennia v systemi upravlinnia tovarnymy operatsiiamy pidprijemstva* [Accounting and analytical support in the system of management of commodity operations of the enterprise]: Monohrafiia. Agenda Publishing House Ltd, London, United Kingdom. 136 p. (accessed November 19, 2024).